

Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Psikolojik Dayanıklıkları ile Gelecekte Beklentilerinin İncelenmesi¹

Hülya GÜLAY OGELMAN²
Dervişe AMCA TOKLU³
Ali Emre ÖZBİLEN⁴

Özet

Bu araştırmanın amacı, okul öncesi öğretmen adaylarının psikolojik dayanıklılıkları ile gelecekte beklenen beklentilerinin incelenmesidir. Araştırma, ilişkisel tarama modelinde hazırlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunda okul öncesi öğretmenliği lisans programına devam eden 328 öğretmen aday (262 (% 80) kadın, 66 (%20) erkek) bulunmaktadır. Araştırmada veri toplama araçları olarak, Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği, Geleceğe Yönelik Beklenti Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Veriler, araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden öğretmen adaylarından elektronik ortamda toplanmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre okul öncesi öğretmen adaylarının psikolojik dayanıklılıklarının yüksek düzeyde, gelecekte beklenen beklentilerinin olumlu olduğu söylenebilir. Öğretmen adaylarının psikolojik dayanıklılık ve gelecekte beklenti düzeylerinde cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak kadın öğrencilerin lehine anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir. Öğretmen adaylarının psikolojik dayanıklılıkları ile gelecekte beklenti düzeyleri, sınıf değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Psikolojik dayanıklılık düzeyleri ile gelecekte beklenen beklentileri arasında anlamlı düzeyde ve olumlu yönde bir ilişki olduğu bulunmuştur. Psikolojik dayanıklılık, gelecekte beklentiyi anlamlı düzeyde yordamaktadır. Sonuçlara göre öğretmen adaylarının psikolojik dayanıklılıklarının yüksek düzeyde, gelecekte beklenen beklentilerinin olumlu olduğu söylenebilir. Öğretmen adaylarına, psikolojik dayanıklılığa yönelik eğitim programları hazırlanabilir, seminerler, konferanslar verilebilir. Öğretmen adaylarının geleceğe yönelik beklentilerini kaliteli kılmak adına okul öncesi paydaşları ile bir araya gelebilecekleri etkinlikler (seminer, panel, atölye çalışmaları vb.) planlanabilir.

Anahtar Kelimeler

Psikolojik dayanıklılık
Gelecekte beklenen beklentiler
Okul öncesi
Öğretmen adayları

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi: 05.03.2023
Kabul Tarihi: 03.04.2023
Elektronik Yayın Tarihi: 26.06.2023

DOI: 10.54979/turkegitimdergisi.1260355

¹ Bu çalışma, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi tarafından 16 Aralık 2022 tarihinde düzenlenen Uluslararası Katılımlı Eğitimde Mükemmeliyet Araştırmaları Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Prof. Dr., Sinop Üniversitesi, Temel Eğitim Bölümü, ogelman@sinop.edu.tr, 0000-0002-4245-0208.

³ Yrd. Doç. Dr., Yakın Doğu Üniversitesi, Temel Eğitim Bölümü, dervise.amca@neu.edu.tr, 0000-0003-2336-1741.

⁴Psikolojik Danışman, Sinop Üniversitesi, Yüksek Lisans Öğrencisi, ozbilenaliemre@gmail.com, 0000-0002-4529-4001.

Examination of Resilience and Future Expectations of Preschool Teacher Candidates

Abstract

The purpose of this study is the examination of psychological resiliencies and future expectations of preschool teacher candidates. The study was developed through the relational screening model. 328 teacher candidates (262 (80%) female, 66 (20%) male) studying in an undergraduate department of preschool teaching are present in the research sample group. The Resilience Scale for Adults, Expectations for the Future Scale and the Personal Information Scale were used as the data collection instruments of the study. Data were electronically collected from teacher candidates who agreed to voluntarily participate in the study. According to the results of the study, it can be asserted that psychological resiliencies of preschool teacher candidates are at high level and future expectations are positive. A significant difference concerning psychological resiliency and future expectation levels of teacher candidates was determined statistically in favor of female students with respect to the gender variable. Psychological resiliencies and future expectation levels of teacher candidates significantly differ with respect to the class year variable. It was observed that there is a significant level and positive relationship between psychological resilience levels and future expectations. Psychological resilience significantly predicts future expectations. According to the results, it can be stated that psychological resiliencies of teacher candidates are at high level, their future expectations are positive. Training programs addressing psychological resilience can be prepared for teacher candidates, seminar and conferences can be held. Events (seminar, panel, workshops etc.) where teacher candidates can unite with preschool partners can be planned so as to enhance the quality of their future expectations.

Keywords

Resilience
Expectation for the future
Preschool
Teacher candidates

About Article

Sending Date: 05.03.2023
Acceptance Date: 03.04.2023
Electronic Issue Date: 26.06.2023

DOI: 10.54979/turkegitimdergisi.1260355

GİRİŞ

Okul öncesi eğitimin kalitesi ve çocukların eğitim sürecinden en üst düzeyde yarar sağlaması açısından en önemli paydaşlardan biri okul öncesi öğretmenleridir. Küçük çocukların potansiyellerini en üst düzeye ulaştırmaları noktasında en büyük sorumluluk ailelerden sonra okul öncesi öğretmenlerine düşmektedir. Öğretmenlik mesleği ile ilgili alınan eğitimin yanı sıra bazı kişilik özellikleri, çocukların bireysel olarak gelişimini, sınıf dinamiğini, eğitim sürecini doğrudan ve dolaylı olarak etkileyebilmektedir (Saraç ve Abanoz, 2021). Nitekim bu özelliklerden biri, psikolojik dayanıklılıktır. Bu araştırma kapsamında, ele alınan değişkenlerden biri olan psikolojik dayanıklılığın etkili okul öncesi

öğretmenlerinin kişisel özellikleri arasında yer alabildiği ifade edilmiştir. Colker (2008), bir okul öncesi öğretmenini etkili yapabilecek özellikler arasında sabırlı ve azimli olma ile esneklik gibi psikolojik dayanıklılığı ifade eden özellikleri belirtmiştir. Psikolojik dayanıklılık, akademik ve sosyal yaşam dâhil olmak üzere çeşitli alanlarda sağlıklı işlevselliği devam ettirmek için olumsuz ve/veya stres kaynağı durumlara karşı direnmek ve bunlarla baş etmek sürecini ifade eder (Glantz ve Sloboda, 2005). Psikolojik dayanıklılık, zor, stresli ve olumsuz durumlara, sorunlara karşı etkin çözümler üretebilme, uyum sağlama gibi hayatta kalmaya yönelik stratejilerin ortaya konulduğu bir sistemi ifade eder (Masten, 2018). Kişisel ve sosyal kaynaklar, birey için yaşam boyu önem taşımaktadır. Bu kişisel kaynaklardan biri de psikolojik sağlamlıklarıdır. Psikolojik sağlamlık, psikolojik ve fiziksel sağlıkla, öz-yeterlilikle, iyimserlik ve baş etme becerileriyle ilişkili bulunmuştur (Scheier, Carver ve Bridges, 1994). Bouillet, Ivanec ve Miljevic-Ridicki (2014), okul öncesi öğretmenlerinin psikolojik dayanıklılıklarının çocukların psikolojik dayanıklılıkları ile ilişkili olduğunu, öğretmenlerin bu konudaki yeterliliğinin çocukları da olumlu yönde etkileyebildiğini ifade etmiştir. Dolayısıyla okul öncesi öğretmenlerinin psikolojik sağlamlıkları, bireysel açıdan önemli olduğu kadar küçük çocuklar ve eğitimin kalitesi açısından da önem taşımaktadır. Okul öncesi öğretmenleriyle ilgili çeşitli değişkenlerin araştırılması, dikkati öğretmenlik eğitim sürecine çevrilmesine neden olmaktadır. Okul öncesi öğretmenleri ile birlikte gündeme gelebilecek ilk konulardan biri öğretmen eğitimidir. Bu nedenle okul öncesi öğretmen adaylarının kaliteli bir lisans eğitimi almaları, çok yönlü desteklenmeleri önem taşımaktadır. Kaliteli bir eğitimin yanı sıra okul öncesi öğretmeni yetiştirme sürecinde yer alan mesleki ve kişisel özellikler, beceriler ve bilgi düzeyi, öğretmen adaylarının mesleğe başladığı zaman ortaya koyabilecekleri performanslarını doğrudan etkileyen faktörler arasında yer almaktadır (Hatipoğlu ve Kavas, 2016; Katz, 1993; Milli Eğitim Bakanlığı, 2013). Öğretmenlik sürecindeki önemi düşünüldüğünde, okul öncesi öğretmen adaylarının psikolojik sağlamlıklarının çeşitli değişkenler açısından ele alınması, konu ile ilgili çalışmaların yaygınlaştırılmasına destek olabilir. Özbey, Büyüktanır ve Türkoğlu (2014) 427 öğretmen adayıyla yaptıkları çalışmada psikolojik dayanıklılık ile yaşamdan memnuniyet arasında ilişki olduğunu belirlemişlerdir. Okul öncesi öğretmen adaylarının çocukluk deneyimleri ile psikolojik dayanıklılıklarının incelendiği bir çalışmada (Taşkın vd, 2019) öğretmen adaylarının çocukluk yıllarına ilişkin olumsuz deneyimlerinin psikolojik dayanıklılıklarını olumsuz yönde etkileyebildiği belirlenmiştir. Dönmez ve meslektaşlarının (2018) okul öncesi öğretmenleri ve öğretmen adaylarının mesleki dayanıklılık inancını inceledikleri çalışmalarında, okul öncesi öğretmenlerinin mesleki dayanıklılık inancının öğretmen adaylarına göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Görüldüğü gibi okul öncesi öğretmen adaylarının psikolojik dayanıklılıklarının farklı değişkenler bağlamında ele alındığı çalışmaların artırılması gerekmektedir.

Bu araştırma kapsamında ele alınan konulardan bir diğeri okul öncesi öğretmen adaylarının gelecekte beklenenleridir. Okul öncesi öğretmen adaylarının gelecekte beklenenleri anahtar kelime grubu ile yapılan alan yazın taramasında Türkiye’de herhangi bir çalışmaya rastlanılmasa da mesleki kaygı, mesleğe yönelik tutum gibi kavramlara yönelik çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Örnek olarak Doğrul ve Kılıç (2020), 170 okul öncesi öğretmen adayı ile yaptıkları çalışmada, öğrencilerin mesleğe ilişkin tutumlarının yüksek olduğunu belirlemişlerdir. Mesleki kaygı ile ilgili yapılan bir çalışmada, kadın okul öncesi öğretmen adaylarının atanma merkezli kaygılarının erkek öğretmen adaylarının ise görev merkezli kaygılarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Gümrükçü Bilgici ve Deniz, 2016).

Alan yazın taramasında, öğretmenlik mesleğinden beklentiler gibi kavramlarla farklı biranştaki öğretmen adaylarının bir arada yer aldığı çalışmalar bulunmaktadır. Örnek olarak Uras ve Kunt (2006), Eğitim Fakültesi öğrencileri ile Tezsiz Yüksek Lisans öğrencileri ile yaptıkları çalışmada iki gruptaki öğrencilerin sosyal, ekonomik, mesleki gelişim ve yasal/yönetimsel düzenlemelerle ilgili üst düzeyde beklentilerinin olduğu ancak Eğitim Fakültesi öğrencilerinin daha iyimser olduğu belirlenmiştir. Gelecekte beklenti açısından farklı fakülte öğrencileriyle yapılmış çalışmalara rastlamak mümkündür. Nitekim Kılıç ve Kuyumcu (2008), Teknik Eğitim Fakültesi öğrencileriyle yaptıkları çalışmada, öğretmen adaylarının rahat ve garanti bir meslek olarak algılamaları ve mesleği sevmelerinden kaynaklı olarak öğretmenlik yapmak istedikleri ve atandıkları takdirde öğretmenlik yapma beklentisi içinde oldukları belirlenmiştir.

Yapılan alan yazın taramasında, Türkiye’de okul öncesi öğretmen adaylarının psikolojik dayanıklılık ve gelecekte beklentilerinin bir arada ele alındığı bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Psikolojik sağlamlığı etkileyen faktörlerin bilinmesi, zorlu yaşam olaylarıyla karşılaşmadan önce gerekli koruyucu ve önleyici çalışmaların ortaya konulması ve/veya bu çalışmaların şekillendirilmesi açısından önem taşımaktadır (Aydın ve Egemberdiyeva, 2018). Bireylerin güçlü yönlerine odaklanan Pozitif Psikoloji Kuramına göre kişilerin gelişmesi, iyilik halinin ve yaşam kalitesinin artması önem taşımaktadır. Nitekim Pozitif Psikoloji Kuramı, kişilerin olumlu özelliklerine, potansiyellerine, güçlü yanlarına odaklanıp zorlu, stresli, problemlili durumlarla karşılaşmadan önce kişilerin güçlü yönlerinin desteklenmesi gerektiğini ifade etmektedir (Demir ve Türk, 2020). Bu bağlamda, öğretmen adaylarının psikolojik dayanıklılık ile gelecekte beklenti düzeylerinin incelenmesinin konu ile ilgili alan yazına katkı sağlayabileceği düşünülmektedir. Öğretmenlik mesleğine başlamadan önce öğretmen adaylarının çeşitli davranışlarını, tutumlarını ve özelliklerini farklı değişkenler açısından ele almak, öğretmenlik eğitimi ve meslek süreçlerinin anlaşılmasıyla meslek yaşamına ilişkin uygulamaların artmasına, çeşitlenmesine yol açabilir. Dolayısıyla farklı biranşlardan öğretmen adaylarına yönelik çalışmaların artırılması önem taşımaktadır. Bu çalışmada, okul öncesi öğretmen adaylarının psikolojik dayanıklılıkları ile gelecekte beklentilerine dikkat çekerek konu ile ilgili çalışmalara rehberlik edilebileceği düşünülmektedir. Belirtilenler doğrultusunda çalışmada okul öncesi öğretmen adaylarının psikolojik dayanıklılıkları ile gelecekte beklentilerinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu bağlamda şu sorulara yanıt aranmıştır:

Okul öncesi öğretmen adaylarının psikolojik dayanıklılık ve gelecekte beklenti düzeyleri nedir?

Okul öncesi öğretmen adaylarının psikolojik dayanıklılık ve gelecekte beklenti düzeyleri cinsiyet değişkenine göre istatistiksel açıdan farklılaşmakta mıdır?

Okul öncesi öğretmen adaylarının psikolojik dayanıklılık ve gelecekte beklenti düzeyleri sınıf düzeyi değişkenine göre istatistiksel açıdan farklılaşmakta mıdır?

Okul öncesi öğretmen adaylarının psikolojik dayanıklılık düzeyleri ile gelecekte beklenti düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde ilişki bulunmakta mıdır?

Okul öncesi öğretmen adaylarının psikolojik dayanıklılık düzeyleri gelecekte beklenti düzeylerini istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde yordamakta mıdır?

YÖNTEM

Araştırma Deseni

Araştırmada, okul öncesi öğretmen adaylarının psikolojik dayanıklılıkları ile gelecekte beklenenleri arasındaki ilişkiyi incelemek için “ilişkisel tarama modeli” kullanılmıştır. İlişkisel tarama; iki ve daha fazla değişken arasındaki değişimin varlığını veya derecesini belirlemeyi amaçlayan istatistiksel bir modeldir (Karasar, 2016).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunda Türkiye ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti genelindeki çeşitli üniversitelerde okul öncesi eğitim lisans programına devam eden 328 öğretmen adayı bulunmaktadır. Öğretmen adaylarına GOOGLE Form uygulaması aracılığı ile ulaşılmıştır. Bu bağlamda, kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemine dayalı olarak çalışma grubu belirlenmiştir. Çalışmadaki öğretmen adaylarının 262’si (%80) kadın, 66’sı (%20) erkektir. Öğretmen adaylarının 165’i (%50) 1. sınıf, 51’i (%16) 2. sınıf, 112’si (%34) ise 3. sınıf öğrencisidir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama araçları olarak “Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği”, “Geleceğe Yönelik Beklenti Ölçeği” ve araştırmacılar tarafından oluşturulmuş “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu: Katılımcıların sınıf, yaş, cinsiyet, okul öncesi öğretmenliği mesleğini isteyerek seçme durumu ve bölüme isteyerek devam etme durumu gibi bilgilerini belirlemek amacı ile araştırmacılar tarafından oluşturulmuştur.

Yetişkinler için Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği: Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği, Friberg ve meslektaşları (2005) tarafından geliştirilmiş olup “kişisel güç (kendilik algısı ve gelecek algısı)”, “yapısal stil”, “sosyal yeterlilik”, “aile uyumu” ve “sosyal kaynaklar” olmak üzere 6 boyutu içermektedir. Basım ve Çetin (2011) tarafından Türkçe’ye uyarlanan ölçekte, “yapısal stil” ve “gelecek algısı” dörder madde; “aile uyumu”, “kendilik algısı” ve “sosyal yeterlilik” altışar madde, “sosyal kaynaklar” ise 7 madde ile ölçülmektedir. Ölçekte, maddelerin tercih edilmesinde önyargılı değerlendirmelerden kaçınmak için, olumlu ve olumsuz özelliklerin farklı taraflarda olduğu, yanıtlar için ise beş ayrı kutucuğun yer aldığı bir düzenleme kullanılmaktadır. Şematik biçimde yapılan değerlendirmede psikolojik dayanıklılığın yüksek veya düşük ölçülmesinde puanlama şekli serbest bırakılmıştır. Ölçek alt boyutların yanı sıra toplam puan üzerinden değerlendirilebilmektedir. Otuz üç sorudan oluşan 5’li likert tipi ölçekten elde edilebilecek en düşük puan 33, yüksek puan 165’dir. Türkçe’ye uyarlama çalışmaları sırasında ölçeğin toplam puana ilişkin iç tutarlılık katsayısı .86 olarak belirlenmiştir (Basım ve Çetin, 2011). Bu çalışmada, ölçeğin toplam puanı üzerinden değerlendirme yapılmıştır. Çalışma kapsamında ölçeğin toplam puana ilişkin iç tutarlılık katsayısı .90 olarak belirlenmiştir.

Geleceğe Yönelik Beklenti Ölçeği (GYÖB): Ölçek, 2013 yılında Bursal ve Buldur tarafından geliştirilmiştir. Tek faktörlü olan Geleceğe Yönelik Beklenti Ölçeği 10 maddeden oluşmaktadır. Maddeler 4’lü likert tipi derecelendirme sistemine göre “1: Kesinlikle Katılmıyorum”, “2: Katılmıyorum”, “3: Katılıyorum”, “4: Kesinlikle Katılıyorum” ifadeleri ile puanlandırılmıştır. Ölçekten elde edilen puanlar hesaplanırken olumsuz maddelerin

puanları ters kodlanmıştır. Ölçekten alınan puanlar arttıkça, geleceğe yönelik beklenti düzeyinin olumlu yönde artış gösterebileceği kabul edilmektedir. GYÖB ölçeği için iç tutarlılık katsayısı .82 olarak hesaplanmıştır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 10, en yüksek puan 40'tır (Bursal ve Buldur, 2013). Ölçeğin bu çalışma kapsamında iç tutarlılık katsayısı .84 olarak belirlenmiştir.

Veri Toplama Süreci

Veri toplama sürecinden önce Yakın Doğu Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'ndan gerekli izin alınarak uygulamaya başlanmıştır. Veriler, araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden Türkiye ve KKTC genelindeki öğretmen adaylarından GOOGLE form aracılığıyla toplanmıştır. Veri toplama sürecinde araştırmacılar, verdikleri dersler içerisinde formları doldurtmanın yanı sıra farklı üniversitelerdeki öğretim elemanlarından da destek almışlardır. Veri toplama süreci yaklaşık 2 ay sürmüştür.

Verilerin Analizi

Araştırmanın verileri SPSS 21.0 istatistik paket programında analiz edilmiştir. Araştırma verilerine yönelik olarak analiz tekniklerinin belirlenebilmesi adına değişkenlere ilişkin normallik analizlerinin yapılması gereklidir (Özdamar, 2004). Bu doğrultuda değişkenlere ilişkin basıklık ve çarpıklık değerleri hesaplanmıştır. Psikolojik dayanıklılığa ilişkin basıklık değeri -.832 ile .268, çarpıklık değeri ise -.080 ile .135; gelecekte beklenmeye ilişkin basıklık değeri -.614 ile .268, çarpıklık değeri ise -.335 ile .135 şeklinde belirlenmiştir. Tabachnick ve Fidell, (2013), basıklık (Kurtosis) ve çarpıklık (Skewness) değerlerinin -1.5 ile +1.5 olduğu zaman dağılımın normal olarak kabul edilebileceğini ifade etmişlerdir. Buradan yola çıkarak, çalışmanın verilerinin normal dağıldığı kabul edilmiş ve parametrik tekniklerden Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı, Basit Doğrusal Regresyon Analizi ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) tekniklerinden yararlanılmıştır. Psikolojik dayanıklılık ve gelecekte beklenilen puanları sınıf düzeyine göre farklılık gösterdiği için gruplar arasındaki farklılıkların belirlenmesine ilişkin post-hoc tekniklerinden Scheffe uygulanmıştır.

Etik Kurul

Araştırma ile ilgili Yakın Doğu Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'ndan 04.11.2022 tarihli EB909 numaralı etik kurul izni alınmıştır.

BULGULAR

Okul öncesi öğretmen adaylarının psikolojik dayanıklılık ve gelecekte beklenilen düzeylerine ilişkin betimsel bulgular Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1. Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Psikolojik Dayanıklılık ve Gelecekte Beklenilen Düzeylerine İlişkin Betimsel Bulgular

Değişken	N	\bar{X}	SD	Min.	Max.
Psikolojik Dayanıklılık	328	126,1341	18,97722	71,00	165,00
Gelecekte Beklenti	328	33,2713	4,58386	20,00	40,00

Tablo 1' de görüldüğü üzere okul öncesi öğretmen adaylarının psikolojik dayanıklılık toplam puan ortalamalarının 126 olduğu anlaşılmaktadır. Buna göre öğretmen adaylarının psikolojik dayanıklılık düzeyleri en yüksek 165,0 en düşük 71,0 olmak üzere farklılık gösterebilmektedir. Böylelikle katılımcıların psikolojik dayanıklılıklarının yüksek düzeyde

olduğu söylenebilir. Öğretmen adaylarının gelecekte beklenen puan ortalamasının 33 olduğu belirlenmiştir. Bu bağlamda öğretmen adaylarının geleceğe yönelik beklenti düzeylerinin olumlu olduğu söylenebilir.

Okul öncesi öğretmen adaylarının psikolojik dayanıklılık ve gelecekte beklenen düzeylerinin cinsiyete göre karşılaştırılmasına ilişkin bulgular Tablo 2'dedir.

Tablo 2. Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Psikolojik Dayanıklılık ve Gelecekte Beklenen Düzeylerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin t-Testi Bulguları

Değişken	Cinsiyet	N	\bar{X}	SD	t	p
Psikolojik Dayanıklılık	Kadın	262	127,9	18,57	3,51	,001**
	Erkek	66	118,9	18,96	3,47	
Gelecekte Beklenen	Kadın	262	33,59	4,33	2,54	,011*
	Erkek	66	32,00	5,31	2,25	

**p<.01, *p<.05

Tablo 2 incelendiğinde, okul öncesi öğretmen adaylarının psikolojik dayanıklılık ve gelecekte beklenen düzeylerinde cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir (p<.01; p<.05). İki değişkenle ilgili kadın öğrencilerin psikolojik dayanıklılık (\bar{X} =127.9) ve gelecekte beklenen (\bar{X} =33.6) puan ortalamalarının erkek öğrencilerin psikolojik dayanıklılık (\bar{X} =118.9) ve gelecekte beklenen (\bar{X} =32.0) puan ortalamalarından yüksek olduğu belirlenmiştir.

Okul öncesi öğretmen adaylarının psikolojik dayanıklılık ve gelecekte beklenen düzeylerinin sınıf düzeyine göre karşılaştırılmasına ilişkin bulgular Tablo 3'de bulunmaktadır

Tablo 3. Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Psikolojik Dayanıklılık ve Gelecekte Beklenen Düzeylerinin Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin ANOVA Bulguları

Değişken	Sınıf	N	\bar{X}	Varyans	KT	SD	KO	F	p
Psikolojik Dayanıklılık	1	165	127,7	G.arası	3450,115	18,8	1725,057	4,904	,008*
	2	51	118,6	G.içi	114313,983	19,2	351,735		
	3	112	127,1	Toplam	117764,098	18,3			
Gelecekte Beklenen	1	165	34,9	G.arası	293,144	4,0	146,572	7,242	,001**
	2	51	31,9	G.içi	6577,707	4,9	20,239		
	3	112	32,5	Toplam	6870,851	4,8			

**p<.01, *p<.05

Tablo 3'de, öğretmen adaylarının psikolojik dayanıklılık ve gelecekte beklenen düzeylerinin sınıf düzeyine göre anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır. Sınıflar arasındaki farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan post hoc analiz yöntemlerinden Scheffe testinin sonuçları Tablo 4'de yer almaktadır.

Tablo 4. Psikolojik Dayanıklılık ve Geleceğe Yönelik Beklentilerinin Sınıf Düzeyine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Post Hoc Scheffe Testi Bulguları

Değişken	Sınıf düzeyi	Sınıf Düzeyi	Ort. Arası Fark (A-B)	p
	A	B		
Psikolojik Dayanıklılık	1	2	9,18004*	,010*
		3	,66288	,959
	2	1	-9,18004*	,010*
		3	-8,51716*	,028
	3	1	-,66288	,959
		2	8,51716*	,028*
Gelecekte Beklenti	1	2	2,23316*	,009*
		3	1,68501*	,010*
	2	1	-2,23316*	,009*
		3	-,54814	,771
	3	1	-1,68501*	,010*
		2	,54814	,771

*p<.05

Tablo 4'e bakıldığında, Scheffe testi bulgularına göre öğretmen adaylarının psikolojik dayanıklılıkları ile gelecekte beklenen düzeylerinin sınıf değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı söylenebilir (p<.05). Psikolojik dayanıklılıkta 1. (\bar{X} = 127.79) ve 2. sınıflar (\bar{X} = 118.61) arasında 1. sınıflar lehine; 2. (\bar{X} = 118.61) ve 3. sınıflar (\bar{X} = 127.13) arasında 3. sınıflar lehine anlamlı düzeyde farklılık bulunmaktadır. Bu sonuçlara göre psikolojik dayanıklılıkta en yüksek ortalama 1. sınıflara, en düşük ortalama ise 2. sınıflara aittir. Gelecekte beklenenlerde 1. (\bar{X} = 34.19) ve 2. sınıflar (\bar{X} = 31.96) arasında 1. sınıflar lehine; 2. (\bar{X} = 31.96) ve 3. sınıflar (\bar{X} = 32.51) arasında 3. sınıflar lehine anlamlı düzeyde farklılık bulunmaktadır. Bu sonuçlara göre gelecekte beklenenlerde en yüksek ortalama 1. sınıflara, en düşük ortalama ise 2. sınıflara aittir.

Tablo 5'de okul öncesi öğretmen adaylarının psikolojik dayanıklılık düzeyleri ile gelecekte beklenen düzeyleri arasındaki korelasyon bulguları yer almaktadır.

Tablo 5. Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri İle Gelecekte Beklenen Düzeyleri Arasındaki Korelasyon Bulguları

Değişken	N	\bar{X}	SD	1	2
Psikolojik Dayanıklılık	328	126,1341	18,97722	1	,383*
Gelecekte Beklenti	328	33,2713	4,58386	,383*	1

*p<.01

Tablo 5 incelendiğinde, okul öncesi öğretmen adaylarının psikolojik dayanıklılık düzeyleri ile gelecekte beklenenleri arasında anlamlı düzeyde ve olumlu yönde bir ilişki olduğu bulunmuştur (r=.383, p<.01). Psikolojik dayanıklılık arttıkça geleceğe yönelik beklenti düzeylerinin artabileceği, psikolojik dayanıklılık azaldıkça gelecekte beklenenin azalabileceği söylenebilir.

Tablo 6'da okul öncesi öğretmen adaylarının psikolojik dayanıklılık düzeylerinin gelecekte beklenen düzeylerini yordamasına ilişkin regresyon analizi bulguları yer almaktadır.

Tablo 6. Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Gelecekte Beklenti Düzeylerini Yordamasına İlişkin Basit Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	R	R ²	F	Std. Er.	β	t	p
Psikolojik Dayanıklılık Gelecekte Beklenti	.383	.147	56.035	.012	.383	7.486	.000*

*p<.01

Tablo 6'ya göre okul öncesi öğretmen adaylarının psikolojik dayanıklılıklarının gelecekte beklenti düzeyini anlamlı biçimde yordadığı belirlenmiştir (R= .383, R² = .147, F=56.035, p<.01). Bu bulguya göre psikolojik dayanıklılığın gelecekte beklentinin %15'ini açıklayabileceği söylenebilir.

SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Okul öncesi öğretmen adaylarının psikolojik dayanıklılıkları ve gelecekte beklenti düzeylerinin incelenmesi amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmanın sonuçlarına göre öğretmen adaylarının psikolojik dayanıklılıklarının yüksek düzeyde, gelecekte beklentilerinin olumlu olduğu söylenebilir. Öğretmen adaylarının psikolojik dayanıklılıkları ile gelecekte beklenti düzeyleri, cinsiyet ve sınıf değişkenlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Ayrıca psikolojik dayanıklılık düzeyleri ile gelecekte beklentileri arasında anlamlı düzeyde ve olumlu yönde bir ilişki olduğu, psikolojik dayanıklılığın, gelecekte beklentiyi anlamlı düzeyde yordadığı belirlenmiştir. Okul öncesi öğretmen adaylarının psikolojik dayanıklılık ve gelecekte beklentilerinin yüksek düzeyde olması, okul öncesi eğitimin kalitesi açısından önem taşıyan bir bulgu olarak nitelendirilebilir. Gençlerin zor durumlar karşısında kendilerini güçlü, dayanıklı, sabırlı, azimli hissedebilmeleri, gelecekte beklentilerinin yüksek olması, mesleği gerçekleştirirken sorunlar, stresli durumlar karşısında onlara avantaj sağlayabilir.

Öğretmen adaylarının psikolojik dayanıklılık ve gelecekte beklenti düzeylerinde cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak kadın öğrencilerin lehine anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir. Bu bulgu, kız çocuklarının erkek çocuklarına göre kuralların hem daha belirgin hem de daha çok olduğu bir disiplin anlayışı ile yetiştirilmeleri ve çalışma, iş bulma, toplumsal statü konularında erkeklere göre daha çok çaba sarf etmeleri gerektiği ile açıklanabilir. Bu bulgu ayrıca kadınların iletişim kurma, destek, yardım arama gibi konularda erkeklere göre daha dışa dönük olabildiği ile açıklanabilir. Yılmaz (2020), çocuk yetiştirme tutumlarının cinsiyete göre değişebildiğini, kız çocuklarından erkek çocuklarına göre daha yüksek düzeyde sakin, uyumlu, yapıcı ve kibar olmasının beklenebildiğini ifade etmiştir. Abanoz, Gülay Ogelman ve Saraç (2022) tarafından okul öncesi dönem çocuklarıyla yapılan çalışmada duygu tanıma ve duygu ifadesi becerisinde kızların lehine anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir. İçli (2020), kadınların çalışma hayatı ve ekonomik özgürlüğü ile ilgili yaptığı çalışmasında, sosyo-kültürel faktörlerin etkisi ile cinsiyetçi bir bakış açısının kadınların ekonomik özgürlük algısını şekillendirebildiğini ifade etmiştir. Genç yetişkinlerdeki psikolojik dayanıklılığın cinsiyet açısından ele alındığı bazı çalışmaların bulgularının bu araştırmayla paralellik gösterebildiği görülebilir. Nitekim Oktan, Odacı ve Berber-Çelik (2014) tarafından 450 öğretmen adayıyla yapılan çalışmada kadın öğrencilerin psikolojik dayanıklılığının erkeklerden daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Polatçı ve Tınaz

(2021)'ın meslek yüksekokulu öğrencileri ile yaptığı araştırmada kadınların erkeklere göre daha yüksek düzeye psikolojik dayanıklılığa sahip olduğu belirlenmiştir. Alan yazında farklı bölümlerden üniversite öğrencileri ile yapılan psikolojik dayanıklılık çalışmalarının bazılarında cinsiyete göre farklılık bulunmamıştır. Örnek olarak Aydın ve Egemberdiyeva (2018), 209 üniversite öğrencisi ile gerçekleştirdikleri çalışmada cinsiyete göre anlamlı farklılık belirlemedişlerdir. Gelecekte beklenenler açısından bu araştırmada elde edilen cinsiyet farklılığı bulgusu, okul öncesi öğretmenliğinin toplumsal açıdan kadınlara yönelik bir meslek olarak algılanması ve bu algının kadın öğretmen adaylarının gelecekte beklenenlerini olumlu yönde etkileyebileceği şeklinde yorumlanabilir. Alan yazında bu araştırma ile örtüşen çalışmalara rastlanabilmektedir. Karaman (2008), farklı biraşlardan öğretmenlerle gerçekleştirdiği çalışmasında kadın öğretmenlerin erkeklere göre mesleği algılama biçimleri ve gelecekte beklenti düzeylerinin daha yüksek olduğunu belirlemiştir. Yıldırım ve Keskinliç Kara (2017) tarafından ilkökulda görev yapan öğretmenlerle yapılan çalışmada, erkek öğretmenlerin motivasyon kaybının kadınlara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Ceyhan (2005), 427 öğretmen adayı ile yaptığı çalışmada, erkek öğrencilerin umutsuzluğunun kadın öğrencilere göre daha yüksek olduğunu belirlemiştir. Görüldüğü üzere bu çalışma ile alan yazındaki benzer çalışmaların bulguları, kadınların psikolojik dayanıklılık ve gelecekte beklenti düzeylerinin erkeklere göre daha yüksek düzeyde olabileceğini ifade etmektedir.

Öğretmen adaylarının psikolojik dayanıklılıkları ile gelecekte beklenti düzeyleri, sınıf değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Psikolojik dayanıklılık ve gelecekte beklenenlerde en yüksek ortalama 1. sınıflara, en düşük ortalama ise 2. sınıflara aittir. Bu durum 1. sınıf öğrencilerinin üniversite yaşamlarının başlamasıyla birlikte heyecan, mutluluk gibi olumlu duygulardaki artış ve üniversiteyi kazanmanın motivasyonu ile psikolojik dayanıklılıklarının diğer sınıflardan yüksek olduğu düşünülebilir. Bu bağlamda 1. sınıfların gelecekte beklenenlerinin de diğer sınıflardan daha yüksek olabileceği söylenebilir. İkinci sınıfların en düşük psikolojik dayanıklılığa ve gelecekte beklentiye sahip olması, ikinci sınıfta Fen Eğitimi, Matematik Eğitim, Program gibi okul öncesi eğitim alanına özgü zorunlu derslerdeki artış, Alan Seçmeli derslerin müfredat listelerinde yer almaya başlamasıyla birlikte derslerde zorlanabilecekleriyle açıklanabilir. Üçüncü sınıfta öğrenciler okul öncesi eğitim alanında deneyim kazanmış olabileceği için ders sürecine, alana, kavramlara daha aşina olabilecekleri düşünülebilir. Psikolojik dayanıklılıkla ilgili bulguların örtüştüğü bir çalışmada, lise 1. sınıf öğrencilerinin psikolojik dayanıklılık puanlarının diğer sınıf düzeylerinden daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Cavga, 2019). Gelecekte beklenenlerle ilgili bulguların örtüştüğü bir çalışmada ise meslek yüksekokulundaki birinci sınıf öğrencilerinin gelecekteki ekonomik beklentilerinin ikinci sınıf öğrencilerinden daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Çınar 2021). Psikolojik dayanıklılık ve gelecekte beklentinin sınıf düzeyine göre farklılaşmasına yönelik araştırma bulgusuyla örtüşmeyen araştırma bulguları söz konusudur. Özbey, Büyüktanır ve Türkoğlu (2014) tarafından yapılan araştırmada sınıf düzeyine göre psikolojik dayanıklılıkta anlamlı düzeyde farklılık elde edilememiştir. Doğrul ve Kılıç (2020), okul öncesi öğretmen adaylarının mesleğe ilişkin tutumlarının cinsiyet, sınıf düzeyine göre anlamlı farklılık göstermediğini belirlemiştir. Özer (2013), üniversite öğrencileriyle yaptığı çalışmada psikolojik dayanıklılığın sınıf değişkenine göre farklılaşmadığını belirlemiştir. Sonuç olarak, öğretmen adaylarının psikolojik dayanıklılıkları ile gelecekte beklenti düzeylerinin sınıf değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşabildiği ve farklılaşmadığına yönelik araştırmalar bulunmaktadır.

Psikolojik dayanıklılık düzeyleri ile gelecekte beklenenleri arasında anlamlı düzeyde ve olumlu yönde bir ilişki olduğu bulunmuştur. Ayrıca psikolojik dayanıklılık, gelecekte beklentiyi anlamlı düzeyde yordamaktadır. Psikolojik dayanıklılığı yüksek düzeyde olan, zorluklar karşısında soğukkanlı ve problemi çözmeye yönelik bir bakış açısı sergileyen genç yetişkinlerin gelecekle ilgili iyimser düşüncelerinin olduğu söylenebilir. Problemler karşısında sağduyulu, soğukkanlı, iyimser olamayan, sorunlarla mücadelede güçlü bir duruş sergileyemeyen gençlerin, gelecekle ilgili karamsar bir bakış açısı olduğu düşünülebilir. Alan yazında benzer araştırma sonuçlarına rastlamak mümkündür. Deniz, Yıldırım Kurtuluş ve Uzun (2022), ergenlerle yaptıkları çalışmada mutluluk korkusu ile gelecekte beklenti arasında olumsuz yönde anlamlı ilişki olduğu belirlenmiştir. Çalışkan ve Dilmaç (2021), 422 ergenle yürüttükleri çalışmada, gelecek beklentisi ile umut ve psikolojik iyi oluş değişkenleri arasında ilişki olduğunu belirlemişlerdir. Görüldüğü gibi psikolojik açıdan dayanıklı olmanın kişinin umudunu, motivasyonunu arttırabileceği ve gelecekte beklentisini de olumlu yönde etkileyebileceği söylenebilir. Araştırmanın bulguları, Pozitif Psikoloji Kuramı ile açıklanabilir. Nitekim Pozitif Psikoloji Kuramında, sorun odaklı yaklaşımlar yerine kişilerin iyilik hallerine ve güçlü yönlerine odaklanmanın önemi belirtilmiştir. Bu kuram doğrultusunda, kişilerin dayanıklılıklarının, motivasyonlarının, güçlü yönlerinin ortaya çıkartılması ve desteklenmesi de gereklidir (Kararımak ve Siviş, 2008). Kişilerin güçlü, olumlu yönlerinin desteklenmesi, ortaya çıkarılması, geleceğe yönelik olumlu bakış açısını destekleyebilir. Bu nedenle kişiler bir problemle karşılaşmadan önce var olan potansiyellerinin korunması ve ortaya çıkarılması, gelecekteki sorunlar karşısında daha güçlü olmalarını sağlayabilir.

Araştırmanın genel olarak bulgularına bakıldığında, tutarlılık olduğu görülmektedir. Psikolojik dayanıklılık ve gelecekte beklenti arasındaki olumlu yönde ilişki ile birlikte iki değişken için cinsiyet ve sınıf düzeyleri arasındaki farklılıklar tutarlılık göstermektedir. Kadın öğretmen adayları birbiriyle ilişkili olan iki değişkenden karşı cinsteki arkadaşlarına göre daha yüksek puanlar almışlardır. İki değişken açısından da birinci sınıfların puan ortalamalarının en yüksek düzeye sahip olduğu belirlenmiştir. Bulgular kendi içinde tutarlılık göstererek özellikle psikolojik dayanıklılık ve gelecekte beklenti değişkenleri arasındaki ilişkiyi dolaylı olarak destekleyebildiği söylenebilir.

Öğretmen adaylarının psikolojik dayanıklılıkları, iyi oluşları, mesleki yeterlilikleri açısından büyük önem taşımaktadır (Squires, Walker ve Spurr, 2022). Öğretmenlik, çalışma koşulları, çocukların ihtiyaçları vb. birçok unsurdan kaynaklı olarak stresli bir meslek dalıdır (Leroux ve Theoret, 2014). Dolayısıyla öğretmen adaylarının psikolojik dayanıklılıklarının, gelecekte beklentilerinin ortaya konulması gereklidir. Bu çalışma bağlamında, konuya dikkat çekilmesi amaçlanmıştır. Araştırmada birtakım sınırlılıklar bulunmaktadır. Örnek olarak araştırma, öğretmen adayı görüşüne dayalı iki ölçme aracı ve okul öncesi öğretmenliği 1, 2 ve 3. sınıflarına devam eden öğrencilerle sınırlıdır. Ayrıca çalışma kadın öğretmen adayları ile sınırlı kalmıştır. Bulgular ve sınırlılıklar doğrultusunda, konu ile ilgili yapılacak olan çalışmalara yönelik şu öneriler getirebilir: Son sınıf öğrencilerinin dâhil edildiği, daha kalabalık çalışma gruplarının yer aldığı araştırmalar planlanabilir. Görüşme, gözlem gibi farklı veri toplama tekniklerinden yararlanılabilir. Öğretmen adaylarına, psikolojik dayanıklılığa yönelik eğitim programları hazırlanabilir, seminerler, konferanslar verilebilir. Öğretmen adaylarının geleceğe yönelik beklentilerini kaliteli kılmak adına okul öncesi paydaşları ile bir araya gelebilecekleri etkinlikler (seminer, panel, atölye çalışmaları vb.) planlanabilir. Nitel çalışmalarla öğretmen adaylarının psikolojik dayanıklılıklarını ve

gelecekte beklenenleri etkileyen faktörler incelenebilir. Boylamsal çalışmalar ile dört yıllık öğretmenlik eğitimi içerisinde psikolojik dayanıklılık ve gelecekte beklenenin seyri izlenebilir. Okul öncesi öğretmen adaylarına yönelik psikolojik dayanıklılık ve geleceğe yönelik beklenti konulu ölçme araçları geliştirilebilir. Okul öncesi öğretmen adaylarının psikolojik dayanıklılıkları ve gelecekte beklenenleri farklı değişkenler doğrultusunda incelenebilir.

KAYNAKÇA

- Abanoz, T., Gülay Ogelman H., & Saraç, S. (2022). Social and emotional competence of young children by gender. *Journal of Research in Education and Teaching*, 11(3), 95-104.
- Aydın, M., & Egemberdiyeva, A. (2018). Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlık düzeylerinin incelenmesi. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 3(1), 37-53.
- Basım, H. N., ve Çetin, F. (2011). Yetişkinler için Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği'nin güvenilirlik ve geçerlilik çalışması. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 22(2), 104-114.
- Bouillet, D., Ivanec T. P., & Miljevic'-Ridicki, R. (2014). Preschool teachers' resilience and their readiness for building children's resilience. *Health Education*, 114(6), 435-450.
- Bursal, M., ve Buldur, S. (2013). Fen bilgisi öğretmen adayları için Öğretmenlik Tercih Nedenlerini Derecelendirme ve Geleceğe Yönelik Beklentiler Ölçekleri geliştirme çalışması. *Turkish Journal of Teacher Education*, 2(1), 47-64.
- Cavga, Z. (2019). Lise öğrencilerinde aile yaşam doyumu ile psikolojik dayanıklılık ve sosyal medya kullanım bozukluğu arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek lisans tezi. İstanbul Zaim Üniversitesi, İstanbul.
- Ceyhan, A. A. (2005). Öğretmen adaylarının umutsuzluk düzeylerinin incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 30(137), 63-73.
- Colker, L. J. (2008). Twelve characteristics of effective early childhood teacher. *YC Ypung Children*, 63(2), 68-73.
- Çalışkan, S. & Dilmaç, B. (2021). Ergenlerin sahip olduğu gelecek beklenti, umut ve psikolojik iyi oluş arasındaki yordayıcı ilişkiler. *Necmettin Erbakan Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(2), 131-143.
- Çınar, İ. (2021). Sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu öğrencilerinin demografik özellikleri ile gelecekteki ekonomik beklentileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 6(2), 129-135.
- Demir, R., ve Türk, F. (2020). Pozitif psikoloji: Tarihçe, temel kavramlar, terapötik süreç, eleştiriler ve katkılar. *Humanistic Perspective*, 2(2), 108-125.
- Deniz, M. E., Yıldırım Kurtuluş, H., ve Uzun G. (2022). Ergenlerde mutluluk korkusu ile gelecek beklentisi ve psikolojik sağlık arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Milli Eğitim*, 51, 2397-2416.
- Doğrul, H., & Kılıç, F. (2020). Okul öncesi öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 49-57.
- Dönmez, Ö., Karasulu, M., Aşantoğrul, S., & Zembat, R. (2018). Examination of occupational resilience beliefs of in-service and pre-service early childhood education teachers according to different variables. *International Online Journal of Education and Teaching (IOJET)*, 5(4),724-733.
- Friborg O, Barlaug D, & Martinussen M vd., (2005) Resilience in Relation to Personality and Intelligence. *Int J Methods Psychiatr Res*, 14(1):29-42.

- Glantz M. D. & Sloboda Z. (2005). Analysis and reconceptualization of resilience. In Glantz MD, JL Johnson, eds. Resilience and Development. (p. 109–126). New York, NY: Springer.
- Gümrükçü Bilgici, B., ve Deniz, Ü. (2016). Okul öncesi öğretmen adaylarının mesleki kaygılarının bazı demografik özelliklere göre incelenmesi. *Cumhuriyet International Journal of Education-CIJE*, 5(1), 53-70.
- Hatipoğlu, A. ve Kavas, E. (2016). Veli yaklaşımlarının öğretmen performansına etkisi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5(4), 1012-1034.
- İçli, S. (2020). Kadınların çalışma hayatı ve ekonomik özgürlük algısı: Konya örneği. Doktora tezi. Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Kararmak, Ö., ve Siviş, R. (2008). Modernizmden postmodernizme geçiş ve pozitif psikoloji. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(30), 102-115.
- Karaman, N. (2008). Öğretmenlerin mesleklerini algılama biçimleri ve gelecekte beklenenleri nelerdir? Yüksek lisans tezi. Trakya Üniversitesi, Edirne.
- Karasar, N. (2016). Bilimsel araştırma yöntemi. İstanbul: Nobel Yayıncılık.
- Katz, L. G. (1993). Dispositions: Definitions and implications for early childhood practices. Perspectives from ERIC/EECE: A Monograph Series, No. 4 <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED360104.pdf> Erişim tarihi: 04.01.2023.
- Kılıç, A., ve Kuyumcu, A. (2008). Teknik Eğitim Fakültesi öğrencilerinin gelecekte beklenenleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(26), 47-63.
- Leroux, M., & Theoret, M. (2014). Intriguing empirical relations between teachers' resilience and reflection on practice. *Reflective Practice*, 15(3), 289-303.
- Masten A. S. (2018). Resilience theory and research on children and families: past, present, and promise. *J Fam Theory Rev.* 10(1), 12–31. doi:10.1111/jftr.12255.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2013). Okul öncesi eğitim programı. Ankara: MEB Basımevi.
- Oktan, V., Odacı, H., ve Berber-Çelik, Ç. (2014). Psikolojik doğum sırasının psikolojik sağlamlığın yordanmasındaki rolünün incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 140-152.
- Özbey, S., Büyüktanır A., & Türkoğlu, D. (2014). An investigation of preservice pre-school teacher resilience skills. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 116, 4040 – 4046.
- Özdamar, K. (2004) Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi. Anadolu Üniversitesi Yayınlar, Eskisehir.
- Özer, E. (2013). Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlamlık düzeylerinin duygusal zekâ ve beş faktör kişilik özellikleri açısından incelenmesi. Doktora tezi. Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- Polatçı, S., & Tınaz, Z. D. (2021). Kişilik özelliklerinin psikolojik dayanıklılık üzerindeki etkisi. *OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 17(36), 2890-2917.
- Saraç, S., ve Abanoz, T. (2021). Gelişim zihniyet yapısına sahip öğretmen. (Ed. H. Gülay Ogelman, S. Saraç, D. Amca Toklu). Yeni Nesil Öğretmen (85-97) Ankara: Vize Yayıncılık.
- Scheier M. F., Carver C. S., & Bridges M. W. (1994). Distinguishing optimism from neuroticism (and trait anxiety, self-mastery, and self-esteem): a reevaluation of the life orientation test. *J Pers Soc Psychol.* 67(6):1063–1078.
- Squires, V., Walker, K., & Spurr, S. (2022). Understanding self perceptions of wellbeing and resilience of preservice teachers. *Teaching and Teacher Education*, 118, 103838.
- Tabachnick, B. G. & Fidell, L. S. (2013). Using multivariate statistics. Boston: Pearson.

- Taşkın, R. B., Özmen, B., Şimşeker, Ö. ve Sezer, T. (2019). Okul öncesi öğretmen adaylarının çocukluk deneyimleri ile psikolojik dayanıklılıkları arasındaki ilişkisinin incelenmesi. 14. Ulusal Okul Öncesi Öğretmenliği Öğrenci Kongresi: Çocuğun Ekolojik Dünyası Özet Kitapçığı, Maltepe Üniversitesi.
- Uras, M., ve Kunt, M. (2006), Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğinden beklentileri ve beklentilerinin karşılanmasını umma düzeyleri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(19), 71-83.
- Yıldırım, B., ve Keskinçılıç Kara, S. B. (2017). Öğretmenlerin umutsuzluk düzeylerinin incelenmesi. *Ulakbilge*, 5(11), 571-587.
- Yılmaz, M. (2020). Okul öncesi eğitime devam eden 57-68 aylık çocukların okul kaygıları ile sosyal becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek lisans tezi. Malatya: İnönü Üniversitesi.